حقوق کودک استثنا نمی‌پذیرد: به مناسبت راهپیمایی عاشورای امسال در برلین

در روزهای گذشته، ویدیوها و تصاویر فراوانی از مراسم سوگواری شیعیان در راهپیمایی عاشورای امسال در برلین در شبکه‌های اجتماعی منتشر شد. این تصاویر نشان می‌دهند که کودکان و نوجوانان ساعت‌ها در گرمای شدید به گونه‌ای در این مراسم حضور داده شده‌اند که کرامت آنان نادیده گرفته شده و این تصور را پدید می‌آورد که برای اهداف ایدئولوژیک یا سیاسی به کار گرفته می‌شوند. این تصاویر بسیاری را عمیقاً متأثر کرده است.

آزادی دین و آزادی بیان از ستون‌های جامعه دموکراتیک‌اند. با این حال، این آزادی‌ها آنجا که سلامت و حقوق کودکان آسیب ببیند، به مرز خود می‌رسند. پذیرفتنی نیست که از کودکان و نوجوانان برای انتقال پیام‌های سیاسی یا ایدئولوژیک استفاده شود یا در موقعیت‌هایی قرار گیرند که سلامت جسمی و روانی و کرامت انسانی آنان را به خطر اندازد. حقوق کودک، تمامیت جسمانی و رشد آزادانه شخصیت، جهان‌شمول‌اند و هیچ استثنای دینی یا فرهنگی نمی‌پذیرند.

از دیدگاه روان‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی، کودکان و نوجوانان در مرحله‌ای تعیین‌کننده از رشد شخصیت و هویت خود قرار دارند. آنان به ویژه در برابر تأثیرات اجتماعی، فشار گروهی و پیوندهای عاطفی آسیب‌پذیرند. اگر در سنین پایین با دشمن‌تراشی، روایت‌های ایدئولوژیک یا ستایش رنج و خشونت روبه‌رو شوند، توانایی آنان در داوری مستقل، همدلی و درک ارزش‌های کثرت‌گرا و دموکراتیک ممکن است آسیب ببیند.

در عین حال، چند سالی است که شاهد قطبی‌شدن روزافزون جامعه هستیم. تنش‌های اجتماعی، تعارض‌های هویتی و نیاز به تعلق، زمینه را برای رادیکال‌شدن ایدئولوژیک و شکل‌گیری هویت‌های گروهی انعطاف‌ناپذیر فراهم می‌کنند. آنجا که گفت‌وگوی سازنده، مدارای متقابل و بحث عقلانی کمرنگ شود، قطبی‌شدن عاطفی و تقسیم‌بندی «ما» و «آنها» نیرو می‌گیرد. در نتیجه، مسائل اجتماعی نه تنها حل نمی‌شوند، بلکه اغلب شدیدتر می‌شوند.

درست به همین دلیل، چنین رویدادهایی را نباید صرفاً مواردی استثنایی دانست. این رویدادها می‌توانند انگیزه‌ای باشند برای پرداختن جدی به ریشه‌های تنش‌های اجتماعی؛ از جمله پرسش‌های مربوط به یکپارچگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شکل‌گیری هویتی پایدار و تقویت ارزش‌های دموکراتیک و همزیستی محترمانه. در درازمدت، گفت‌وگوی اجتماعی باز و سنجیده از انکار یا محکوم‌کردن‌های کلی کارآمدتر است.

ما به عنوان انجمنی پزشکی، این رویدادها را در درجه نخست از منظر دینی یا سیاسی نمی‌نگریم، بلکه از منظر مصلحت کودک، سلامت جسمی و رشد روانی و اجتماعی کودکان و نوجوانان. کودکان حامل پیام‌های دینی، ایدئولوژیک یا سیاسی نیستند. آنان نباید به نماد کشمکش‌های اجتماعی، دینی یا تاریخی تبدیل شوند.

در همین راستا، وضعیت کودکان و نوجوانان در ایران نیز شایسته توجه ویژه است. در ماه‌های گذشته، شمار زیادی از کودکان و جوانانی که به شکلی مسالمت‌آمیز برای آزادی، کرامت انسانی و حقوق بنیادین ایستادند، قربانی خشونت شدید حکومتی شدند؛ خشونتی که اخیراً در کشتارها، اعمال نظام‌مند خشونت و کشته شدن بیش از چهل هزار نفر شاهد آن بودیم.

از دیدگاه حقوق بشر، مهم است که چنین رویدادهایی به فراموشی سپرده نشوند و جامعه جهانی پیگیرانه از حقوق و کرامت همه کودکان و نوجوانان دفاع کند، فارغ از اینکه در کدام کشور زندگی می‌کنند یا به چه دینی تعلق دارند.

ما از سیاستمداران، نهادهای دولتی و مؤسسات آموزشی، درمانی و اجتماعی انتظار داریم که موضعی روشن بگیرند و پیگیرانه مصلحت کودک را معیار قرار دهند. جامعه باز توانایی خود را نه با فرار از پرسش‌های دشوار، بلکه با حمایت از آسیب‌پذیرترین افراد نشان می‌دهد.

ما به عنوان انجمنی با رویکرد پزشکی و اعضایی که خود پیشینه مهاجرت دارند، صراحتاً یادآور می‌شویم: انتقاد ما نه متوجه انسان‌ها به سبب خاستگاهشان است و نه متوجه دین آنان. این انتقاد تنها متوجه رفتارهایی است که می‌توانند سلامت، کرامت یا رشد آزادانه کودکان را به خطر اندازند.

حقوق کودک جهان‌شمول است.

با احترام

انجمن پزشکان میهن‌دوست ایران